

Catholic Education. European and Maltese Perspective. Church Schools' response to future challenges, Floriana 2004, ss. 159

Książka pt. „Catholic Education. European and Maltese Perspective. Church Schools' response to future challenges” („Edukacja katolicka. Perspektywa europejska i maltańska. Odpowiedź szkół kościelnych na przyszłe wyzwania” – tł. wł.), wydana przez Sekretariat ds. Edukacji Katolickiej Archidiecezji w Malcie, zawiera materiały z Międzynarodowego Seminarium „Edukacja Katolicka w Europie”, zorganizowanego we współpracy Rady Europy z Sekretariatem Edukacji Katolickiej Archidiecezji Maltańskiej. Seminarium to odbyło się w dniach 8–12 lipca 2002 roku na Malcie. Wzięło w nim udział ponad 70 uczestników z różnych krajów. Starali się oni dokonać krytycznej i konstruktywnej analizy obecnej sytuacji społecznej, pastoralnej, edukacyjnej, zobaczyć różnice i podobieństwa w edukacji katolickiej w Europie, odkryć wyzwania stojące przed edukacją katolicką XXI wieku i szukać na nie odpowiedzi.

Na treść książki, poza wprowadzeniem i przemówieniami otwierającymi seminarium, składają się referaty zaproszonych naukowców reprezentujących różne ośrodki akademickie, a tym samym różne części Europy. Europę Zachodnią reprezentował prof. Herman Lombaerts z Katolickiego Uniwersytetu w Leuven (Belgia), Europę Środkowo-Wschodnią zaś dr Elżbieta Osewska z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, którzy na prośbę organizatorów opracowali cele, program i podstawowe zagadnienia seminarium. Maltę (gospodarza) reprezentował Alan Scerri z Uniwersytetu w Lincoln (Wielka Brytania). Ich *curriculum vitae* podane jest na końcu opracowania. Książka zawiera też opracowania innych autorów: dr. Petera Grecha, Angeliki Abeli, Chrisa D'alfonso, Vanniego Xuereba oraz Manuela Micallef.

Dla edukacji katolickiej ważną sprawą jest kontekst, w jakim ona się rozwija. Pierwszy i drugi rozdział książki opracowany przez prof. Hermana Lombaerts, dr Elżbietę Osewską oraz Alana Scerri zawiera omówienie kontekstu społecznego, politycznego i kulturowego edukacji katolickiej w Europie Zachodniej, Centralnej, Wschodniej oraz na Malcie. Podkreślono tam, iż po II wojnie światowej kraje Europy Środkowo-Wschodniej w bardzo bolesny sposób doświadczyły komunizmu i jego następstw społecznych, a później niezwykle

szybkich, głębokich i wszechstronnych reform. Doświadczenia Kościołów lokalnych w tych krajach, mimo iż bardzo zbliżone, są jednak zróżnicowane i często niezrozumiałe w Europie Zachodniej. W tym samym czasie kraje zachodnioeuropejskie przeżywały wprowadzenie neoliberalnego kapitalizmu oraz zainicjowanie postmodernistycznego myślenia i działania z takimi konsekwencjami, jak: rozpad i rozczłonkowanie życia społecznego, globalizacja ekonomiczna, komercjalizacja kultury, konsumpcjonizm, pluralizacja i relatywizacja zasad moralnych, zakwestionowanie wartości i norm zakorzenionych w tradycji chrześcijańskiej. Niniejsze przemiany miały ogromny wpływ na edukację katolicką, co – niestety – nie zawsze jest łatwe do wyjaśnienia w krajach postsocjalistycznych. Planowanie edukacji katolickiej w obliczu jednoczącej się Europy stawia zatem wymóg prezentacji i zrozumienia doświadczeń katolików i Kościołów lokalnych zarówno na Wschodzie, jak i na Zachodzie.

Rodzina jest podstawowym środowiskiem wychowawczym i dlatego od prawidłowego jej funkcjonowania tak wiele zależy. W trzecim i czwartym rozdziale książki omówiona została sytuacja współczesnej rodziny europejskiej w różnych częściach Europy oraz jej przemiany, które wyrażają się przede wszystkim we wzorcach tworzenia rodziny, jej strukturze, sposobach realizacji podstawowych zadań, zagrożeniach dla jej prawidłowego funkcjonowania. Zachodzące przemiany rodziny w dużym stopniu wpływają na wychowanie religijne w rodzinie, kontakty rodziny z parafią, szkołą i instytucjami wychowawczymi oraz kształtują nowe odniesienia do edukacji katolickiej. Na ten temat, oprócz opracowania prof. Hermana Lombaerts i dr Elżbiety Osewskiej, znajdujemy dwa opracowania autorstwa dr Petera Grecha, które dotyczą doświadczeń maltańskich.

Rozdział piąty i szósty omawianej książki dotyczy młodzieży. Przedstawiono w nim psychologiczne i socjologiczne rozumienie pojęcia „młodzież”. Zaprezentowano badania młodzieży prowadzone w krajach Europy Zachodniej, w Polsce i na Malcie, ze szczególnym uwzględnieniem kwestii wykształcenia, kształtowania tożsamości, systemu wartości, kultur młodzieżowych, przestępczości, wpływu mediów elektronicznych i gier RPG (role-paying games).

Kolejne dwa rozdziały materiałów z sympozjum maltańskiego podejmują zagadnienie technologii informacyjno-komunikacyjnej. Prof. Herman Lombaerts i dr Elżbieta Osewska zwracają tam najpierw uwagę na istniejące niebezpieczeństwo traktowania mediów elektronicznych tylko jako nowoczesnych środków dydaktycznych, które będą wspierać tradycyjną edukację katolicką; podczas gdy w rzeczywistości nastąpiła fundamentalna zmiana – przejście w nową fazę kulturową. Funkcjonowanie w fazie kultury elektronicznej daje nieskończone możliwości przekazu wiadomości dla nieograniczonego kręgu użytkowników, a równocześnie pozwala na dostęp do ogromnej liczby informacji. W fachowej wypowiedzi wymienionych autorów dostrzega się próbę dania odpowiedzi na trudne pytania, m.in.: jaki jest wpływ ICT na edukację katolicką? Czy media elektroniczne zmieniają tylko metody i techniki edukacyjne,

czy wpływają także na treść? Czy w wieku rozwiniętych technologii informacyjnych pojawiają się nowe szanse czy zagrożenia dla edukacji?

Ostatnie dwa rozdziały opracowania stanowią prezentację sytuacji nauczycieli w różnych krajach Europy. Autorzy (Herman Lombaerts, Elżbieta Osewska oraz Alan Scerri) starają się odpowiedzieć na pytania: jak zmieniły się relacje między społeczeństwem i szkołą? Jaka jest rola współczesnej szkoły? Czym powinna charakteryzować się szkoła katolicka? Jaka jest rola nauczyciela w nowej sytuacji społecznej? Jaki jest wpływ mediów elektronicznych na proces edukacyjny i rolę nauczyciela? W jaki sposób przygotowywać nauczycieli do pracy w szkołach katolickich i jak zapewnić im ciągłość doskonalenia zawodowego?

Dopełnieniem całości jest wypowiedź Manuela Micallef, świeckiego nauczyciela, pracującego w szkole katolickiej. Jak widać, na sympozjum odbytym na Malcie terenem poszukiwania były nie tylko opracowania teoretyczne, ale praktyka życiowa osób bezpośrednio zaangażowanych w zmaganie się o chrześcijański wymiar edukacji. Podnosi to znacząco wartość odbytego spotkania. Radością powinien napawać również fakt uczestnictwa i prowadzenia tak znaczącego sympozjum przez polskiego naukowca, Panią dr Elżbietę Osewską, która z wielkim znanstwem przedstawiła polskie doświadczenia edukacji religijnej.

Sądzę, że tego typu sympozja przyczyniają się znacząco do ochrony chrześcijańskich wartości w coraz bardziej zeświecczonej Europie. Wymiana doświadczeń naukowców pochodzących z różnych europejskich krajów oraz wypowiedzi praktyków zajmujących się wychowaniem zawodowo mogą pomóc w znalezieniu odpowiednich dróg w realizacji ewangelizacyjnego posłannictwa Kościoła na terenie szkoły. Zachęcając do lektury materiałów wydanych drukiem w języku angielskim, wyrażam nadzieję, że ukażą się one w języku polskim i tym samym staną się bardziej dostępne dla szerszego grona pedagogów polskich, zarówno teoretyków, jak i praktyków.

Ks. Adam Skreczko